DE PERIPNEUMONIA

IN VOMICAM VERSA

AB HORATIO BELLINI ASTENSI

TAURINENSIS ACADEMIÆ DOCTORE

FELICITER CURATA

DISSERTATIO

HISTORICO - MEDICO - PRACTICA EPISTOLARIS

AD PHILIATRUM NERI

ROMÆ 1775.

Typis Archangeli Caſaletti ad S. Euſtachium.

SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Ο μέν ʼΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ συμπάντων ἡ μῖν τῶν ἀρίςων μαθημάτων ἡγεμών.

Galen. lib. 3. de Criſib.

Digitized by Google

Hippocraticæ doctrinæ conſtantiam, & veritatem nulla umquam ætate deleri viginti circiter ſæculorum firmas obſervationes a Celeberrimis Viris paſſim inſtitutas demonſtrare eamque ſummos Præceptores Sydhenam, Baglivi, Boerhaave, Swieten, de Haen alioſque noſtris hiſce temporibus magno artis incremento confirmaſse, eorum monumenta leviter etiam verſanti latiſsime patebit. Licet autem Divini Senis in Medicina præſtantia ex omnibus ejuſdem Operibus eluceat, mira tamen ejus Sapientia, & ingenii vis ex Epidem: Prognoſtico:, Prorrheticor:, Coacar: Præſagit:, & Aphoriſmor: libris adeo effulget, ut Græcia, quos Herculi propter ejus merita contulit honores, ob id Hippocrati ſummo jure divinos publice decreverit. Neſcio tamen quo artis fato contingat ut tanti Viri Oracula a quibuſdam Medicinæ cultoribus noſtris hiſce diebus, aut parvi habeantur, aut omnino negligantur. Re enim vera cum prima Medicæ Praxeos exordia diuturnæ, laborioſiſsimæque Veterum obſervationi debeantur, motuſque naturæ, & conamina ad ægri ſalutem eadem ſemper fuerint, tutiorem nullam,

Digitized by Google

certioremque inveſtigandorum, curandorumque Morborum Medico ſupereſse viam, quam eorum inhærere veſtigiis, una Summorum in Arte Virorum vox eſt, & opinio. Magni Viri præcepta, quæ apud ſaniores ſunt totidem leges, & canones, nulla in affectione animo advertenti, magis firma, & utilia, quam in morbis pectoris eſse, Epidemica hujuſce Anni Conſtitutio, opportuniſsimum mihi hac de re judicandi præſtitit argumentum. Nitidiſsimum Obſervationis exemplar, utpote ab Hippocratico fonte plane deductum tibi præ cæteris Philiatre ornatiſsime, ideo imitandum proponam, quod, & novum videbitur, eritque forſan medicinam facienti ſummæ utilitatis. Injuriam tibi ſane maximam inferrem, ſi Vulgarium Morborum hac ipſa Conſtitutione graſſantium hiſtoriam tradere vellem, quum perſuaſum ſatis habeam, te, ex Noſtris Romæ, & Neapolitanis, aliorumque Regionum Medicis, ſi literaria Commercia tenes, intelligere potuiſse. Me tamen gratiſsimum tibi facturum poſt hæc omnia putavi, ſi Aphoriſmorum Hippoc. Section. 3., ejuſdemque præſertim Aphor. 23., & Caput 1. Diſsertat. Celeberrimi Huxami de Pleuritide, & Peripneumonia attente legendum conſulerem, dum ipſe qua potero, perſpicuitate, fidem datam perſolvo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

I M-

Digitized by Google

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtro.

Franciſcus Antonius Marcucci ab I. C. Epiſc. Montis Alti Viceſg.

IMPRIMATUR,

Fr. Thomas Auguſtinus Ricchinius Ord. Præd. Sac. Pal. Apoſtolici Magiſter.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

SEntio autem noſtræ artis incrementum in his conſiſtere, ut habeatur primo Hiſtoria Morborum, ſeu deſcriptio quoad fieri poteſt graphica, & naturalis; ſecundo Praxis ſeu Methodus circa eoſdem ſtabilis, ac conſummata.

Thomas Sydhenam in Præfat. p. 8.

Digitized by Google

HISTORIA MORBI, CURATIONIS, ET EXITUS.

PIUS, probuſque Sacerdos quinquageſimum
quintum circiter ætatis annum agens, tem-
peramenti ſanguineo-pituitoſi, coloris ter-
reo-flaveſcentis, corporis quodamodo obæſi,
ad Quirinalis radices prope Sanctæ Crucis
Lucenſium ædem decumbebat; is circa veſperam diei no- *Dies*
næ Februarii Anni 1775. ſummo correptus horrore ſic plu- *Morb. Febr.*
res traduxit horas, donec illum febrilis calor excepit, & 1. * 9.
ita affectum ad diem undecimam tenuit uſqueodum mane 2. * 10.
ad illum acceſſor: Omnia animo luſtro, os rubro colore 3. * 11.
ſuffuſum lingua alba oductam pituita, difficilem parumper
ſpiritum video. Manu carpum prehendo duriuſculum ta-
ctu pulſum, non valde magnum calorem exploro; ſini-
ſtrumque hippocondrium ad ventriculi regionem ſubter co-
ſtas præter-naturam tumidum percipio: Lotium intenſe
rubet; nulla ſitis; tuſſis parva, nullus capitis, & pecto-
ris dolor, frequens ſolumodo viſcidæ ſpumoſæ ſalivæ ex-
creatus, ægerrimus in latus utrumque decubitus. Venam
extemplo ad uncias XIV. incidi jubeo, exquiſite tenuem
victum, ptiſanam nitro ſaturatam pro potu Ordinario tepide
ſumendam præſcribo: Sub veſperam pallidior eſt facies,
facilior aliquanto ſpiritus, remiſſior pulſus, cætera eadem;
ſanguis vero eductus nullum corii ſignum exhibet, ſed
ſumme viſcidus, & niger apparet, paucoque innatat fla-
vo viſcidiſſimo ſero; Electuarium Lenitivum ad diem craſti- 4. * 12.
num * ſtatuo, ex quo binas nigri coloris, eaſque copioſas
ha-

Digitized by Google

Dies Morb. Febr. habuit alvi delectiones; parum inter hæc æger levatur; verum labente die anguſtior fit ſpiritus augetur febris, &
5. * 13. tuſſis, noxque inquieta paratur; adſum ſummo mane, * relata colligo, non multum imminuta ſymptomata video, rubentes adhuc genas inſpicio, pulſum heri duriorem obſervo, venam iterum ad unc: XII. tundo, ptiſanæ fræquentem uſum ſuadeo, Eclegma de Oximelle ſimplici & ſyrupo de althea ex cochleari ſumendum paro, ſeduluſque interea quid veſper vehat expecto; verum nil boni tuliſſe pulſumque in eodem ſtatu advertens, & ſanguinem, ac primo educti ejuſdem indolis eſſe, tertio venam ad uncias XII. incido; exurgit de nocte pungens dolor quintam inter & ſextam lateris ſiniſtri coſtam ſternum verſus ſpiritum intercipiens, moleſtiſſimam tuſſim excitans, externique tactus impatiens. Nova hæc epiphænomena, flammeus jugiter urinæ color, venam iterum ad uncias XII. ſubſe-
6. * 14. quenti die * aperiri ſuadent; fotus affecto lateri præſcriptis addo, eductum ſanguinem coriacea obtectum cruſta, copioſiori circumdatum ſero hora veſpertina invenio, viſcida, copioſa, alba, ſpumoſa ſaliva materiem excreatus efficit; Linguæ ſtatus idem ac ſub initio manet, labia pallidiſſimo tinguntur colore, ventris elatio imminuta pauliſper eſt, depreſſi ſunt pulſus, non multus eſt corporis calor, licet pectus, collum & caput ſudore madeſcant. Enema commune imponatur curo, Epiſpaſtica coxis ap-
7. * 15. plicanda ad craſtinum * jubeo; Laborioſam efficit noctem lancinans lateris dolor, qui ad poſteriora ſcapulam verſus extenditur: mane pulſus vibrat pauliſper, ſymptomata omnia perſeverant, alvi egeſtio a clyſmate copioſiſſima
* Summa ſanguinis educti ſunt 58. circiter unciæ. eſt; mittitur iterum ſanguis ad unc. VIII. * præſcripta veſſicantia admoventur, parvi boli e nitro & camphora per diem parantur, cæteris interim non neglectis auxiliis: doloris veſpere perſeverantis moleſtiam paregorico lenire ſtu-
8. * 16. deo, anxiuſque quid ferat nova dies * expecto. Verum deliram, & ſine quiete tranſactam noctem refferunt adſtantes, auctus eſt dolor, vividiores aliquanto ſunt pulſus, pere-

Digitized by Google

perexiguus eſt qui a circumciſis veſſicantibus plorat flaveſcens humor: mens erat latum affecto lateri imponere epiſpaſticum, alieno dictus conſilio renuit æger, fotus, mellitæ calidæ potiores, tepens aqua limonum ſucco diluta, ſyrupus de althea pauco oximelle ſcillitico ſociatus una ſunt quæ modo adhibentur auxilia; ſponte ſolvitur circa veſperam alvus, copioſa, viſcida, ſpumoſa flavonigreſcens, fætidiſſima eſt egeſta materies; Levatur poſt hæc parumper ægrotans, idque mihi ad novum clyſma ſtatim, & Lenitivum ad craſtinum addit animos. Rem mane * exploraturus accedo, vas copioſiſſima ejus indolis ac præcedentis refertum materia offerunt, remiſſa aliquanto ſunt ſymptomata omnia, excreatu illo ſalivæ excepto, qui copioſius, & viſcidius eſt, & exiguas ſanguinis ſtrias intermixtas reſſert, veſſicantium ulcus copioſo viſcido ſero madet, palletque: Remediorum præſcriptorum frequentiorem uſum inculco, & ubi feriantur fotus vervecinum rete lateri laboranti admoveatur impono. Sero ad ægrum venio pluribus erectum pulvinaribus dorſum invenio, licet reſpiratio non multum difficilis appareat, pulſus eoſdem ſerveat motus, tuſſis laborem facit, urina rabicunda perſeverat ponderoſiſſima, ſpumoſa, & eneoremate pallido levi ditior, & copioſior eſt, ſputum tenacius, & demptis ſtriis cæteras tenet dictas proprietates. Nil mihi ſuppetunt indicationes novi, omnia repeto, paregoricum adjungo, animoque contrhacto diſcedo. Nova ſequenti luce * ad eum ſollicitus revertor, & decumbentem, ut heri, in dorſum obſervo, pectus, jugula, caput adhuc nocturno ſudore difluventia conſpicio, matula ejuſdem indolis urinæ, non adeo tamen rufæ magnam copiam exhibet, maxima eſt in vaſe jam dictæ ejuſdem naturæ ſputorum collecta congeries, eundem ſtillant veſſicantia humorem, latiores, mollioreſque ſunt arteriarum pulſus, imminutus paulullum affecti lateris dolor, vexat eodem modo tuſſis, maxima pars animæ abdominalium muſculorum ope attrhaitur, lingua, ut antea ſemper fuit, alba humidaque

Dies Morb. Febr.
9. * 17.

10. * 18.

que conſpicitur, leves in imo ventre borborigmi anſam novo clyſmati præbent & tuſſis hypnoticum ſuadet; ſpem inter, & metum ad veſperam uſque ſic ægrotantem relinquo; ſub noctem eundem ferme ſervant ſymptomata modum, alvi dejectio ab enemate magnam cinereo-flavæ & mucoſæ materiæ copiam profert conſueta præſidia repeto, & naturæ molimina expectans diſcedo.

Dies Morb Febr. 11. * 19. Morbi dies undecima * nil adfert novi, non multum tranſacta nocte quievit, eumque tuſſis conſueta vexavit, ſudor eoſdem artus occupat, turbidum, copioſum, ſpumoſum, & grave ſatis, at pallidius eſt lotium, expuitionis indoles, & natura eadem ſervatur, pulſus frequens, parvus, & mollis, eſt & in dorſum decubitus, eademque tuſſis. Enema ad veſperam imponitur, alvi dejectionem aliis ſimillimam gignit; augetur aliquanto ſub noctem calor, & arteriarum pulſus, tamen dormitat, ſudatque. Idem ferme eſt

12. * 20. mane * ſequenti ſtatus, circa meridiem miteſcit calor, & ſudor, copioſa ejuſdem naturæ eſt urinæ, & ſpuitio, ſupinus decubitus, moleſta tuſſis, brevis, & frequens reſpiratio, bonamque partem abdominales muſculi peragunt, remiſſus eſt lateris dolor, ſed pondus locum occupat.

13. * 21. Eadem ſymptomata die decimatertia * cernuntur, iiſdemque propterea occurritur auxiliis, & ad nimium pulmonis motum compeſcendum, pilull: e cynogloſſ: ſuperadduntur: ſolvitur ſponte ſub veſperam alvus, materiem cinereo-flavam, viſcidam, ſpumoſam, graviſſime olentem egerit, urinæ ſunt ejuſdem naturæ, ſalſum ſapiunt ſputa, nox eſt præcedenti ſimilis. Nec diverſa eſt ſubſequens de-

14. * 22. cimaquarta dies, * imminutus quidem eſt, ſed conſtans nocturnus ſudor, non diſſimiles fluunt urinæ, ſputa ſalſa ſcreantur, nullus rei nullius, eſt appetitus, ſitis oritur, parvus, frequens, anhelus eſt ſpiritus, ſubrauca vox fit, labia, genæ, corpuſque palleſcunt. Deſcriptam modo

Morb. Mart. faciem eamdem ferme ad trigeſimamſeptimam diem * te-

37. * 18. net morbus, qui, licet futuræ ſuppurationis aliqua jam nunc ſigna præſeferat, vagis tamen horripiſlationibus, dolo-

doloris remiſſione, gravitate lateris, corporis emaciatione, dulci ſputorum puriformium ſapore, nocturna, & a cibo quamvis tenui, febris exacerbatione, pulſu molli & debili, urinarum denique ſpumoſa, pingujuſcula, copioſa excretione, magis deinceps confirmatur; unde parva peruviani corticis doſis quæ in exortu dictorum modo ſymptomatum, ut antypyrectica proponebatur, antiſeptici, & tonici vice una cum aliis auxiliis proſecuta fuit, & prout indicatio poſtulabat blanda Eccoprotica, vel Clyſmata præſcripta ſunt. Ea eſt temporis hujus decurſu per alvum, ureteres, ſpiracula cutis egeſtæ materiæ copia, ut morbum ſic tolli poſſe facile quiſque putaſſet, niſi frequentiorem hujus ſolutionem a ſputis, eorumque indole expectandam eſſe, Hippocratica obſervata docerent: Neque fallor; poſt varios enim & anomalos febriculares recurſus ſicca ſemper tuſſi nocturno præſertim tempore comitatos xv. Kal. Aprilis hora nona matutina, morbi trigeſimamſeptima, dum tepentem aquam ſucco limonum ſaturatam ingerit, valida correptus tuſſi, quæ varios vomendi conatus excitans, Vomicam in imo ſiniſtri pulmonis lobo latitantem magno diſcrimine rumpit. * Refugit adhuc animus ſucceſſionis hujuſmodi tantum meminiſſe, quem exitum novus hic graviſſimus morbus habiturus eſſet ignorans. Verum naturæ providentiam in ipſa eruptione jam expertus, opem ejuſdem in debita ſputorum criſi haud mihi defuturam confidens, morbi prognoſim in eorumdem obſervatione ſitam eſſe certo ſciens, me totum huic evacuationi promovendæ, & contemplandæ addixi, & prout mihi res ceſſit verbis fideliter proſequar.

* *Morbi Exitus.*

Sputa ergo primo niſu magna copia rejecta, alba, viſcida, ſtriata, ſubrotunda, inſipida, inodora ſunt, tenacique ſaliva non pauca miſcentur, turbida, ſpumoſa, ſubpallida eſt, quæ mingitur, urina, ſparſamque tenet albam hypoſtaſin, non dimittit ægrum febricula, anorexia, ſitiſque, minor eſt ad jugula ſudor, pectus tamen occupat, ægerrimus eſt ad latera ſitus, facilior aliquanto

Dies Mo. Vom. Mar 37. * 1. * 18.

 ſpiri-

ſpiritus, uſu clyſterum excepto, eadem ipſa ſunt quæ in
primi morbi ſtadio adhibebantur auxilia; victus e Cerea-
Dies libus aqua multa dilutis paratur, & interim in diem po-
Mor. Vom. Mar ſterum obſervationes deferuntur. Inchoat æger tuſſiendo,
38. * 2. * 19. & expuendo diem *, excreta ejuſdem indolis ſunt, &
copiæ, eaſdem poſſidet lotium proprietates, durat adhuc
febricula, non multus eſt corporis calor, non arida cutis,
creſcit a prandio tuſſis, ſputa multa ſimillima primis per
diem ſcreantur, ſpiritus difficultas decreſcit, pondus va-
lida in inſpiratione ſiniſtrum latus occupat, jugis eſt in dor-
ſum decubitus, alvus ſponte fluit, exigua, compacta-
que dejicit: Nocte parumper quieſcit, ſed poſteriori ſimi-
39. * 3. * 20. lis Aurora * reſurgit; ſputorum ejecta congeries præce-
dentem excedit, qualitas non recedit ab illa, turbida,
ſpumoſaque minus urina, ſimili modo pectus ſudore made-
ſcit, pulſus eoſdem ſervat rhitmos, imminuta eſt paulu-
lum ſitis, vox uſque ad hoc tempus ſubrauca clareſcit,
incaleſcit poſt prandium, tuſſitque pauliſper, parum eſt
quod tota hac die per ſputa rejicitur. Animo diluendi,
acremque materiam demulcendi ſerum lactis Caprilli cico-
reo alterati ad uncias octo mane ſumendum præſcribo.
40. * 4. * 21. Nox a deſcripta parum admodum differt, ſub diem * tuſſis
vomendi conatus excitat, maximamque ſputorum copiam
naturæ primorum promovet; matula clariorem præbet
urinam, eneoremate pallido fundum ejus occupante divi-
tem, magis, magiſque facilis fit ſpiritus, extinguitur ſen-
ſim, ſenſimque ſitis, dulcia ſputa nonnulla albo-flave-
ſcentia pectore ab imo in diem educuntur, tuſſis, & ſu-
dor recurrit, pauca iterum, & denſa venter ſpote depo-
41. * 5. * 22. nit. Flaviora ſunt mane * ſequenti projecta magna copia
ſputa, quæ nox cæteris magis quieta paravit, eaſdem te-
net urina dotes, febris vix percipitur, perexiguus eſt ca-
lor, pectus ſudore madet, facilius ducitur ſpiritus, vi ſpu-
ta nonnulla ab ima pulmonis parte trhauntur, eaque dul-
42. * 6. * 23. cia, viſcida, aliiſque flaviora; eſt mitis admodum tuſſis,
43. * 7. * 24. ſitiſque. Morbi ſyſtema per binos dies * idem ſervatur.

Septi-

Septima a rupta vomica die hora matutina ita recrudeſcit tuſſis, ut maximos excitet vomendi niſus, quos inter tanta ſputorum copia rejicitur, ut nulla uſque adhuc ſimilis viſa ſit, eaque levia, alba, æqualia ſunt, nonnullaque flava intermixta denſiora tenent. Minor eſt a prandio tuſſis calorque, arteriarum pulſus vix a naturali ſtatu recedit, ſudat adhuc pectus, ad citrinum colorem tendit lotium quod albam hypoſtaſin pyramidalis quaſi figuræ in matulæ fundo deponit, alvus exigua figurata, ut præteritis diebus, hac etiam ſponte egerit. Præſcripta hactenus remedia, licet in ejus generis morbo valde conferre obſervarim, validiora tamen pulmoneſque proximius reſpicientia indicatio requirere videbatur; ad temperantia proinde demulcentia, mundificantia, abſtergentia, expectorantia, antiſeptica, tonica animum converti, parvoſque bolos ex terebinthina, olibano, myrrha, balſamo Peruviano, paucaque balſamo ſulphuris doſi ſociatis paravi, * & ne 44. * 8. * 25.
quid optandum ſupereſſet, vires reficiendi, & humectandi cauſa Lac Aſininum ad uncias octo mane ſumendum præſcripſi, victumque e frumentaceis ſimpliciſſimo juſculo, aut lacte incoctis bis in diem paravi, quibus deinceps etiam olera adjunxi, vociferationem, omneſque vehementiores animi motus, iramque præſertim pernicioſiſſimam eſſe ægrotanti ſignificavi, compeſcendaque juſſi. Annuit votis eventus; ſenſim enim ſenſimque * humorum pulmo- ** Spatio nem-*
nes obſidentium concoctio perficitur, ſputa fluvidiora, *pe Menſ. unius.*
faciliora, copioſioraque fiunt, colorem ſubflavum aquirunt, levia, æqualiaque ſunt, pondus lateris minuitur, ſpirituſque facillimus reditur, urinæ copia jugiter quoque creſcit, coloremque ſubflavum adipiſcitur, & ſedimentum album levem, & æqualem in matulæ fundo deponit. *Dies*
Critica hæc morbificæ materiæ excretio per gradus ad *Mor Vom. Apr.*
diem ferme trigeſimamoctavam * a rupta vomica maximo 64. * 38. * 25.
ſymptomatum levamine, & ægrotantis emolumento quotidie creſcit: deficit enim nocturnus ſudor, facilis fit in latus utrumque decubitus, facillima reſpiratio, redit appeti-

petitus, & ſomnus, exurgunt vires, functiones, verbo, naturalem ſtatum omnes aquirunt; incipiunt hinc ſputa defici, & ita porro minuntur, ut circa quadrageſimam quintam * ſecundi hujuſce morbi diem exſiccati ulceris manifeſtiſſima ſigna videantur, nihilque aliud reſtet, quam Euchimis alimentis juxta diætetices regulas ingeſtis, priſtinas ægroto vires, reſtituere, & graviſſimi morbi, ruſticanum aerem, motumque pro viribus conſulendo, curationi faſigium imponere.

Dies Mor. Vom. Maj 71. * 45. * 1.

Curioſius quam par eſt morbi hujus hiſtoriam exaraſſe tibi fortaſſe videbor quum lævia quæque ſectarim, & ad nauſeam uſque repetiierim. Verum numquam ſatis graphice delineatam hanc eſſe putavi quum te alloqui ſtatuiſſem; imo ne quid tibi deficeret practicas obſervationes quaſdam ad morbi naturam, diagnoſim curationemqne ſpectantes huic ſubnectere opportuniſſimum duxi.

PRA-

PRACTICÆ
ANIMADVERSIONES.

§. 1.

MIxta quæ in hoc morbo obſervantur phænomena; non ita facile ſpeciem ejuſdem deffinire permittunt; alia enim ad veram, nonnulla ad notham Peripnevmoniam refferri poſſe, hiſtoriam ſedulo percurrenti facillime patet. Quoniam vero varii gradus illam inter, & iſtam occurrunt qui affectionem hanc ad magis, vel minus inflammatorium determinant, multiplicem quoque medendi methodum requirere videbantur.

§. 2.

Duas prima morbi facies indicationes offerebat, ſymptomata nonnulla Phlebotomiam, alia Catharſin poſtulabant; inflammationis timor illam extemplo, hanc cacochiliæ ſigna petebant: urgentiori venam tundendo ſatisfit, tenui deinde diluenti, refrigeranti demulcenti, blande attenanti pótu alteri indicationi via molitur, cuique poſtridie eo libentius occurritur, quod phœnomena inflammationem minitantia remiſerint.

§. 3.

Diligentiſſimi Sydhenamii obſervatio, qua evincitur corpora habitu craſſiori prædita, floremque ætatis præſertim prætergreſſa, a repetitis venæ ſectionibus in hoc morbi genere lædi, licet pituitoſam materiam in ſanguine redundantem, pulmonibuſque fomitem inflammatorium præbentem per venas educi exiſtimaret, quamdam mihi dirigendi ſanguinis miſſiones tradidit normam, a qua, niſi quatenus emergentia ſymptomata poſtulabant, quamtumvis venam quinta vice ſecarim, nulla ratione receſſi, quinimo coriacea ſanguinis cruſta poſt tertiam ejuſdem miſſionem conſpicua, tanti apud me ſolum valvit ut cæteris rationibus pondus adderet ad venam quarta, & quin-

ta

ta vice tundendam, cum ſatis perſuaſum haberem non eſſe per ſe firmum ulterius mittendi ſanguinis argumentum, quidquid contra cæleberrimos viros Huxamium, & Haen ſentiat, duriſſima Germanorum corpora curans, cæteroquin clariſſimus Trillerus, quum primus poſt detractionem centum fere unciarum ſanguinis, ſuperficiem ejuſdem obtegere, extrema etiam ægroti jactura, alter in ſanis etiam hominibus, hanc obſervarit: & celeberrimus Tiſſot ad rem ſic ſua lingua loquatur: Ilya d'allieurs à cette égard pluſieurs bizzareries, qui dependent des plus petites circoſtances; ainſi, il ne faut point ſe fonder uniquement ſur cette croûte pour regler les ſaignees; & en general, il ne faut pas trop croire que l'etat du ſang dans la palette puiſſe nous faire juger avec certitude de ſon veritable état dans le corps (*a*): Animoque præterea verſarer obſervationem jamdiu ab Aſclepiade factam (*b*), Populum nempe Romanum, atque Athenienſes, non tam commode, ac Helleſpontum inhabitantes ſanguinis miſſionem in pleuritide, & peripnemonia ſuſtinere, quod primi a meridie propius, Auſtris expoſiti, calidiore, & humidiore, hi vero Aquilonis, & Favonii flatibus obnoxii, frigidiore, & ſicciore in aere vivant.

§. 4.

Ocurrebant præterea menti multa, quæ a ſuis Ballonio, Dureto, Martiano, Hippocratis geniis, ad hanc rem collegerat celeberrimus Baglivi, plurimis Romano in aere medicinam facientibus non ſatis notus, eaque tantæ auctoritatis erant, ut in determinanda phlebotomia ſuſpenſo ſemper talo proceſſerim: ait (*c*) enim ex Martiano, duobus tantum in caſibus Hippocratem ſecaſſe venam, in ea ſilicet pleuritide quæ a toto procedens, ſanguinis plenitudinem præſefert mediante dolore ad claviculam, & humerum tendente, ſive gravitate ad brachium, & circa mammam,

(*a*) *Chap. 4. §. 5. de l' inflamm. de Poitrine p. 99.*

(*b*) *Secundo Volum. celerum vel acut. paſſionum.*

(*c*) *Prax. Med. lib. 1. in Append. ad Pleur.*

Digitized by Google

mam, & in pleuritide ſicca, in qua minimum ſputi educitur; In aliis ſpeciebus mentionem ejus non feciſſe, quippequæ aut nihil prodeſt, ut notat lib. de Ratione Victus in acutis tertio, & quarto; vel potius obeſt, tum ratione humoris peccantis, tum virium quæ debent eſſe validæ propter expuitionem, ſine qua æger ſervari non poteſt. Et ibidem ex Ballonio, Medicos his verbis objurget: Cum in pleuritide vexant dolores venam ſecamus, cum augentur audientius ſecamus: an id bene? Nequaquam; quia dum pus fit, dolores ſurgunt: an ideo tam ſæpe vena ſecanda? Naturam impedimus; unde nil mirum ſi multi moriuntur. Deinde, ſic ex Dureto loquatur: Si vero infera ſit pleuritis ſilicet dolor vergat ad diaphragma, & ſpurias coſtas, tunc rheuma conſiſtens non detrhaet phlebotomia, ſed purgatio jubente Hippocrate. Et denique ex Ballonio nos moneat, dolores laterum in illis quibus corpora compacta ſunt, firma & ſolida, difficilioris curationis eſſe, velint nolint Medici repetitas venæ ſectiones non conferre, cum ſpiraculorum cutis obſtructio, quominus corpus exhalet, impediat, ægrique frigido aeri corpora ſua exponant, nec lecto continere ſe velint, quemadmodum in multis ſe obſervaſſe teſtatur.

§. 5.

Non ea tantum, quæ a memoratis modo viris præcepta deſumpſi mittendi ſanguinis modum docuere; ſciebam enim eximios in arte viros, Boerhaarium, Wanſvieten, Huxam, & nuperrime Joannem Ooſterdyk in Trajectina ad Rhenum Academia Profeſſore celeberrimo, eadem ipſa monita diſcipulis ſuis tradidiſſe. Miſſio ſanguinis, inquit primus (a), eouſque celebrata, ut in hoc morbo, loquitur de vera peripneumonia, nocet admodum, in notha videlicet, ob debiliora viſcera; nimiſque aliena humida lenta; hinc primo juvare viſa, mox mala auget. Alter eumdem hunc aph. commentariis illuſtrans, hoc morbo minus tutum videri pectoris anguſtiam iteratis ſanguinis miſſionibus levare, hanc quidem, primo phlebo-

(a) §. 869.

Digitized by Google

botomia minui, nimis tamen larga, vel ſæpius repetita, lentorem pituitoſum nothæ peripmeumoniæ materialem cauſam augeri, adeoque nocere affirmat. Tertius vero (a) ſic ſcribit. Si pulſus debilis, & lentus æſtus minor, vel naturali non multo major, urina pallida, & cruda, cæteraque ſic occurrant, admodum cautus in ægroti pulmonici ſanguine detrahendo ſum, quamquam pondus, & oppreſſio pectoris valde urgere poſſint, tanto magis, addit, (b) ſi catarrhalis aliquid peripneumonia præſeferat. Poſtremus vero in inſtitutionibus medicinæ practicæ in Auditorum uſus evulgatis (c) notham peripneumoniam fallax malum venæ ſectionem, ſed rarius factam requirere docet. Multa adhuc ad hanc rem ſpectantia teſtimonia præferre poſſem; ſed cum laudatorum virorum auctoritas ea ſit, quæ aliis comprobari non egeat, de iis quæ catharſin reſpiciunt ſemonem adgrediar.

§. 6.

Sola morte piandum crimen nonnullis viſum eſt morbi hujus initio cujuſcumque generis catharticum propinare; adeo enim terruit ignaros, ut eorum nomen ſine horrore ferre non poſſent; Sagaciores tamen, & præſtantiores in arte Medici ad trutinam probe revocata morbi natura, variaque ejuſdem ſpecie perpenſa, eam tanti quandoque fecerunt, ut ſine ejuſmodi auxilii genere ægros ſervari non poſſe putarint. Primus omnium Hipp. ipſe facta diligenti affectionis hujus per cauſas eam producentis diviſione (d), non modo catharſin, ſed emeſin etiam ex veratro albo, thapſia, elaterio conſulit, aitque alvum primis quatuor aut quinque diebus ſubduci oportere, & hoc paulo amplius, quo & febres obtuſiores, & dolores leviores ſunt, idque eo conſilio, ut ſupernæ partes ſint humoris exortes; hoc tamen ſummo judicio a medico præſtari deberi, his verbis paulo poſt inculcat: Oportet igitur & infernam al-

(a) *Cap. 3. diſſert. de Pleu. & Perip.*

(b) *Cap. 2.*

(c) *Cap. 3. §. 38.*

(d) *Lib. 3. de Morbis textu 17.*

alvum neque valde ſupreſſam eſſe, ut ne febres ſint acutæ neque valde egerere quo ſaliva ſurſum educi poſſit, & æger viribus valeat; textu vero vigeſimoſecundo ejuſdem libri ſubdit: at ſi æger biliosus ſit natura, quemlibet excedentem humorem, & cacholiam intellige, & non purgatus, correptus fuerit a morbo, priuſquam ſalivam bilioſam expuvat, etiam medicamento, bile probe purgato: lib. vero de victus ration. in morbis acutis (a), eadem quæ libro de morbis indigitaverat clarius repetit: ſi vero ſub ſepto tranſverſo fuerit dolor, ad claviculam autem de ſe ſignificationem non præbeat, alvum mollire oportet, aut veratro nigro, aut peplio: quid plura? tanti dejectiones alvi hoc in morbo fecit, ut tex. eodem quinquangeſimoſecundo purgationem clariſſime his verbis præceperit: Medicamentum purgans quarta die exhibeto, verum per tres ab initio infuſum per clyſterem adhibeto, & ſi hinc non allevetur, ſic ſubpurgato. Aretæus etiam veteris medicinæ decus (b) ait opus eſſe humores, & flatus poſt venæ ſectionem deorſum verſus trahere nitro, melle, ruta, reſina terebinthi liquida ſedem obliniendo, miſſioniſque ſanguinis loco, ſi quid majus impedimentum ſit, acrem ſuccum per clyſterem in ſedem immittere, puta ſalem cum nitro, aut terebinthi reſina cum melle. Multa adhuc a veteribus maximæ notæ Medicis ad ſententiam meam congerere poſſem, ſed cum ferme omnes in Hipp. opinionem plus minuſve concedant, non eſt cur in eorum placitis evolvendis ulterius operam perdam, cum præſtet potius eorum doctrinam illuſtrium in arte Recentiorum praxi confirmare; ſed antequam facio quem morbum pleuritidis nomine Priſci medicinæ parentes inſigniverint paucis exponam, ne illos de mera tantum, & exquiſita pleuritide loquentes ad peripneumoniam invitos trhaxiſſe videar. Verum quidem eſt eos, morbos hoſce inter ſe diſtingui ſcripſiſſe, ſed eaſdem utrique notas aſſignant, idque

(a) *Text. 12. & 52.*
(b) *De Curat. Acut. Morbor. lib. 2. cap. 10.*

Digitized by Google

que facile animadvertere licet, quod, quæ apud illos de pleuritidis caractere leguntur, ad pleuritidem quidem refferenda ſint, ſed cum peripmeumonia conjunctam; etenim peripneumonia ſimplex, atque incomitata in eorum ſcriptis occurrit; de pleuritide verò, quæ peripneumoniam non habuerit adjunctam, niſi ſemel apud Hipp. (a), nihil uſquam invenio; unde, quam de pleuritidis curatione ex iis hauſi, protulique doctrinam, ad peripneumoniam ſimul poſſe referri non immerito judicavi, cum jamdiu Sydhenam. ipſe (b) ſic ſenſerit: quam ego, inquit, loquitur de vera peripneumonia, ejuſdem plane indolis cum pleuritide eſſe arbitror, atque ab illa in eo tantum differre, quod peripneumonia pulmones univerſalius afficiat: quod denique præſidia quæ ab Hipp. adverſus pleuritidem adhibebantur, a Recentioribus in notha potius, aut mixta peripneumonia commendentur.

§. 7.

Quicumque ergo Divini Senis tutiſſimam medendi rationem ſecuti ſunt, eandem tenuere viam. Thomas Sydhenam inter Anglos Hippocrates (c) ſuam ſic theraphejam exponit. Catharſin ergo celebriorem venæ ſectioni ſuccenturiabam, quæ ei ſatis rectæ ſubſtituitur in iis qui a largiori, & iterata ſæpius phlebotomia abhorrent..... A prima venæ ſectione, die ſequenti potionem Catharticam ex caſſia, ſenna, agarico trochiſcato manna, & ſyrupo roſar: ſolutivo, propino, poſtridie ſanguinem ſecunda vice mittere ſoleo atque interjecto die uno potionem catharticam modo præſcriptam iterum exhibeo, diebus alternis jugiter repetendam, ... ptiſanam ex hordeo, & liquiritia pro potu ordinario concedo; atque iſta quidem methodo vincenda eſt peripneumonia hæc notha orta ab exundanti pituitoſa colluvie in ſanguine aggeſta ob hye-

(a) *Lib.1. de morbis n.25. & ſecundo n. 42.*

(b) *Obſerv. Medic. ſect. 6. cap. 4.*

(c) *Obſerv. Medic. ſect. & cap. citat.*

hyemis analogiam in pulmones exploſa. Eadem, ſed moderatior eſt æque celeberrimi Angli praxis. Huxam (a) frequentes alvi dejectiones hoc in morbo ſalutares affirmat: ut quolibet, inquit, altero die poſt unam alteramque ſanguinis emiſſionem, educatur alvus, ſuadet Sydhenam; hoc vero in utroque reſpectu nimium excedere exiſtimo; licet enim ſanguinis detractio; & alvi quoque purgatio in principiis neceſſariæ eſſe poſſint, illam tamen repetere rariſſime convenit, hæc autem maxima cum cautione tentari debet, ſi in primis repetenda eſt, nam in animi deliquium, & ſudores, cæteraque proclivis eſt æger ...... Harum binarum evacuationum reſpectu aliquid obſervandum eſt, ſi nempe ægrotus materiem coctam, copioſam excreat, quod haud raro in hac quoque peripeumonia fieri ſolet, neque hæc, neque illa convenit, ac laxantia clyſmata, vel mitiora eccoprotica ſola ad minimum donec copioſa perdurat excreatio, ſunt danda; Si vero inquit (b) catharralis quid mixtum habeat peripneumonia, ſæpius purgantium bonum expertus ſum effectum, licet ea in illis quas materiæ coctæ laudabilis comitatur excreatio omnino noceant quod Auctor quoque libr. 3. de Morbis ſection. 58. in ſcriptis Hippocrat. comendat. Baglivius quoque (c) præter Martiani, Dureti, Ballonii opinionem, ſuam, ſic ſententiam expromit. Ipſe tamen ut cautius procedam ſoleo primis diebus alvum clyſteribus mollire, etiam bis in die ſi magna ſit cacochiliæ copia in præcordiis, & pulmo ſit nimium inflammatus, quod ſi effectus inflammatorii multa ſigna non adſint, & lingua ſit humida, urina non multum accenſa, & calor non multum acris, purgatio etiam præſcribenda ex caſſia, ſyrup. roſat. aureo &c. Summus etiam Boerhaavius, & Svvieten praxim eamdem ſequuntur, ſuadentque. Curatur, ait (d) hac

(a) *Cap. 3. diſſertationis de Pleuritid. & Peripneum.*

(b) *Cap. 2. ejuſdem diſſert.*

(c) *Loco citat.*

(d) §. 873.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

hac methodo cautiſſima ; mittatur ſanguis ex largo vulnere ; mox eluvatur alvus clyſmate , quod repetatur quotidie donec ſigna docuerint levari pulmonem ; quod Commentator egreggius his verbis confirmat : Talia autem purgantia quæ ſolvendi vi ſimul agunt , mox autem ſubducunt de corpore liquidiſſima prodeſſe poſſe videntur . Prudentiſſimus Anonimus Auctor in adnotationibus ad Opera celeberrimi Tiſſot in Populi utilitatem vulgata (a) , ſic Gallica lingua nos monet. Lorsqu il ya une putridite abondantè dans les primieres voies , on eſt obligè d'uſer des purgatifs , comme des èmètiques . Denique ſupra laudatus Ooſterdyk (b) , Aphoriſtico , ut ſolet , modo hujus morbi therapejam proponit : Clyſmata , inqüit , reſolventia , ſtimulantia paulo fortiora quam vera , peripneumonia , requirit . Quid ſi mitiora eccoprotica anacatharſi conducere putem ? ſic in ſuo Tabidorum Theatro dum regulas evacuationi dicatas præſcribit patientiſſimus obſervator Bennet nobis tradidit inquiens (c) : dum anacatharſi ſtudendum præmittenda minorativa . Longus nimis eſſem ſi auctoritates omnes Celeberrimorum Virorum ad purgationem tuendam vellem una epiſtola ſimul congerere ; ſatis enim ſuperque ex horum , quos attuli, praxi conſtare puto , non ſine maximo conſilio , me talem morbum deſcriptis auxiliis adgreſſum fuiſſe. Nonnulla modo de maxima Veſſicantium utilitate dicenda ſuperſunt .

§. 8.

Tanti apud veteres translatio materiei hunc morbum facientis ad inferiores partes habita fuit , ut Pater Hippo: hanc metaſtaſin tutiſſimum ſalutis ſignum arbitrarit , ait namque (d) : Abſceſſius ad crura in periculoſis inflammationibus pulmonis omnes quidem utiles ſunt . Recentiores autem naturæ molimina ſecuti , hanc arte excitare conati ſunt -

(a) *Cap. 4. de Pectoris inflammatione .*

(b) *Eodem §.*

(c) *Pag. 120.*

(d) *Coac. Prænot. ſect. 2. cap: 15. num. 495. , & 510. Edit. Mackianæ .*

ſunt. Baglivius (*a*) Boerhaavius (*b*) Svvieten (*c*) Huxam (*d*) Tiſſot (*e*) Trillerus (*f*) aliique celeberrimi memoratis partibus admovere, uſumque perſuadent; immo Aretæi forſan auctoritate ſuffulti Recentiores, affecto lateri hoc remedii genus maximo ægrorum commodo multis abhinc annis imponere cœperunt. Inquit enim (*g*) Si ad quamcumque partem corporis humores diſtrahantur, & ſpiritus, ad extima evocetur quibus pulmo oprimitur aliquod mali ſolamen invenias;omni enim ex parte Pulmonaria obſidenda,impugnandaque eſt; Re autem vera (*h*) analogum a memoratis Auctoribus propoſito, ſed crudelius conſulit remedium; magnam nempe Cucurbitulam dolenti loco ſuperimpoſitam, eoque conſtructam modo, ut flamma ſubteraccenſa per aliquod temporis ſpatium perduret, qua extincta, ſcarificationem jubet, ut tanta ſanguinis copia, quanta vires patiuntur, educatur. Poſt illum elegantiſſimus Celſus (*i*) mitius, ſed conſimile propoſuit auxilium his verbis. Recte etiam ſynapi ex aceto ſuper pectus imponitur donec ulcera puſtulaſque excitet, & tum medicamentum quod humorem illum citet; cap. vero 7. ejuſdem libri. Prodeſt etiam, inquit, impoſitus ſuper pectus ſal bene contritus cum cerato miſtus quia leviter cutem erodit, eoque, impetum materiæ qua pulmo vexatur, evocat. Hæc veterum inventa noſtra hac ætate primus renovavit Mons-Puſſullanus Doctor Turquet de Mayerne (*k*) deinde Richardus Mead (*l*) Franciſcus Raimond

(*a*) *Prax. Med. lib.* 1. *cap. de Pleuritid.*
(*b*) *Aph.* 874.
(*c*) *Comm. in eundem.*
(*d*) *Diſſert. laudata p.*208.
(*e*) *Memorato cap. p.* 107.
(*f*) *Libello de Pleur.cap.*4. *p.* 34.
(*g*) *Lib.*2. *de Curat. Acut. Morb. cap.* 1.
(*h*) *Lib.* 2. *Acut. Morb. cap.*10.
(*i*) *Lib.* 4. *cap.* 6. *de Medicina.*
(*k*) *Libro de Morb. intern. Syntagm. cap.* 5. *de Pleuritide.*
(*l*) *Monit.& Trac.Medic. ſect.* 7. *de Pleurit.*

Digitized by Google

mond, Robertus Whytt, Pringle, Huxam, Tiſſot, aliique non pauci, qui Cantharidum virtutem in ſimilibus, aut congeneribus morbis, non ſine magna ægrorum utilitate explorarunt. Neque eo tantum conſilio Recentioribus placuit hoc uti remedio, ut materiem pectus lædentem extra vocarent, quod veteribus erat in votis; verum cum alkalinam ſumme attenuantem incidentem, & reſolventem virtutem in cantharidibus & ſynapi animadvertiſſent, ad rem maxime hoc remedium facere putarunt. Re quidem vera Romanæ quondam Reipub. Medicæ ornamentum & gloria Georgius Baglivi diſſertationi egregiæ de uſu, & abuſu Veſſicantium, ſic finem imponit (a). Morbi igitur, in quibus præ cæteris convenire poſſunt veſſicantia, ſunt... Catharri a viſcida materia pendentes, & irruptionem minantes in pulmones, vel aliam nobiliorem partem, nares, oculos, & fauces, pectus &c... Demum in omnibus aliis, in quibus neceſſe eſt ſolvere, divellere, derivare, excitare, & ſimilia agere.

§. 9.

Hactenus de potioribus remediis quæ primis morbi temporibus præſcribi ſolent, fortaſſe etiam pluriqus egi: pauca modo de Fotubus, Alterantibus, & Diæta: Quæ ad illorum uſum & utilitatem pertinent, e divinis Hippocrati ſcriptis (b) & a citatis Auctoribus, omnia memoratis antea locis decerpſi. Horum vero tanta eſt vis, ut nil magis efficaciter impactam pulmonibus materiam attenando, & reſolvendo excreatum promovheat, tanto magis ſi eorum materia ex refrigerantium, relaxantium, & ſaponaceorum leviter diluentium familia deſumatur, qualia ſunt tenue lactis ſerum, ptiſana ex hordeo, avena, liquiritia, cæteriſque ſimilibus, quæ ſi limonum ſucco ſaturentur, ſæpe, tepideque bibantur, rem magis utilem præſtant, præſertim vero ſi mel iſtis addatur, & acetum quem admodum Hipp: (c) facere conſuevit & lib. 3. de mor-

(a) *Pag.* 438.

(b) *De Ratione Vict. in Morbis Acut. num.* 11. *&* 12.

(c) *De Victu. Acut. n.* 30.

Digitized by Google

morbis (*a*) paſſim præcipit. Quibus omnibus Aretæus (*b*) ſubſcribit. Eadem ipſa eſt Celebrium Recentiorum methodus, hanc nobis conſulunt Sydhenam, Boerhaave, Svvieten, Huxam, Baglivi, Tiſſot, aliique ſimilis notæ Medici, quin imo oximel ſcilliticum moderata doſi ſyrupis pectoralibus ſociatum, poſt debitas venæ ſectiones proponunt, eique camphoræ nonnihil miſcendum eo conſilio ſuadent. De diæta modo, hoc in morbo neceſſaria pauca loquar; Sed opere prætium eſt nonnulla prius de hippnoticis quorum apud me fuit uſus, ex Auctoribus deſumpta præponam.

§. 10.

Ego quidem non inficior opiatorum uſum in mera peripneumonia notha tantæ non eſſe utilitatis, & ab Auctoribus probari, quantum in vera, & pleuritide fieri ſolet, hunc potius ſub morbi initio, licet deinde inclinante conveniat, noxium eſſe ſentio; Verum ſymptomata venæ peripneumoniæ communia, ut doloris, & tuſſis violentia, huic quandoque junguntur, morbique fomitem & cauſam ita adaugent, ut eis neceſſario peculiaribus ſit occurrendum auxiliis; Etenim cum dolor ſit ſtimulus quo ſanguinis circuitus accelleratur, & accenditur, adque partem dolentem plus juſto avocatur; ejuſdem ſtaſis, & inflammatio in loco dolore affecto neceſſario debet augeri, ſi præterea tuſſis agitatione nimia qua partes commovet, ſimul adjungatur. Aretæus, (*c*) licet ad ſomnum conciliandum ne furor hominem corriperet, ſomnificia medicamenta propinare non dubitavit. Sydhenam, Huxam, Baglivi, Boerhaave, Svvieten, Trillerus, Tiſſot (*d*) ad dolorem, tuſſimque ſedandam ob memoratas modo rationes, anodyna præſcripſerunt, Videndum modo num regula diætetica toto morbi decurſu ſervata, Auctoritatibus, & rationi accommodata fuerit.

(*a*) *Num.* 15., & 18.

(*b*) *Libris* 1., & 2. *de Cur. Acut. prob. capit.* 10. & 1.

(*c*) *Lib.* 2. *Acut. Mor. capit.* 1.

(*d*) *Lib. ſupra citat.*

§. 11.

Pars hæc medicinæ practicæ ab Hippoc. (*a*) Sacramento culta noſtris hiſce diebus a quibuſdam adeo parvi fit, ut ad morborum curationem ferme nihil conferre judicetur; Alia tamen fuit Divini Senis opinio qui integrum librum de Ration. Vict. in morbis acutis, & Aphorſim: Sectionem primam in Poſterum utilitatem conſcripſit; Præcepta hiſce voluminibus compreheenſa adeo utilia, & ſalutaria ſuis in ægris expertus eſt Vir maximus Antonius de Haen, ut diſcipulis ſuis, in Noſocomio Practico Vidobonenſi, ipſo duce imitanda propoſuerit, nobiſque ejus præſtantiam (*b*) commendarit: Quem ego toto morbi decurſu victum præſcripſi, eundem ipſe ſuis ægris imperabat: Decoctum, puls, cremor hordei, avenæ, eadem ipſiſſima ſunt quæ de hujus morbi regimine diætetico Sapientiſſimus Cous (*c*) nobis mandavit.

§. 12.

Hæc omnia fuere præſidia quæ ante judicationis tempus ad morbificæ materiæ coctionem promovendam adhibui, ſine qua de cujuſcumque morbi perfecta criſi Medico jure deſperandum eſt: cum enim tota medicinæ practicæ vis in debita materia corpus lædentis pepanſi, deinde evacuatione conſiſtat, in id Medicus incumbere debet, ut naturæ conamina totis viribus ad opus adiuvet. Mutatio hæc quæ ſtatutis a natura diebus ut plurimum fieri ſolet, ſic ab Hipp. (*d*) poſt enumerationem ſymptomatum peripneumoniæ, deſcribitur: Hæc autem patitur homo minimum diebus 14., ad ſummum una, & 20., & per hoc tempus tuſſit vehementer, & una cum tuſſi purgatur, primum ſaliva multa, & ſpumoſa, ſeptima vero, & octava die ubi febris in vigore fuerit, ſi humida ſit peripneumonia, craſſior prodierit, ſin minus, non, nona vero, & decima cum virore pallida & ſubcruenta, duodecima uſque ad decimaquartam multa, & purulenta; Atque

(*a*) *In Jurejurand. n.* 20.
(*b*) *Cap.* 1. *Vol.* 1. *ſuorum Operum de Ratione medendi*.
(*c*) *Memorati lib. num.* 52.
(*d*) *Lib.* 3. *de morbis n.* 16.

Digitized by Google

que hoc in his contingit quorum natura, & corporis affectiones humidæ ſunt, & morbus fortis eſt; quorum vero, & natura, & corporis conſtitutio ſicca eſt, in his minus: Siquidem igitur decimaquarta die reſiccatus fuerit, & non amplius purulentum tuſſiendo rejecerit, ſanus evadet, ſin minus interroga ipſum an dulcior ſit ſaliva, & ſi affirmaverit, hoc ſcito pulmonem ſuppuratum eſſe (a): Quicumque vero peripneumonici non purgati ſunt judicatoriis diequs ſed mente moti decimamquartam diem effugerunt eos periculum eſt ſuppuratos fieri(b): ſi peripneumonia correptus in judicatoriis diebus non purgetur, ſed relinquatur in pulmone ſputum, ac pituita, ſuppuratus fit (c): Si ad dies perveniunt duos, & 20., & febris remittat, & in his per ſputum purgati non fuerint, ſuppurati fiunt. Hic eſt morbi exitus, ni debita Anacatharſi ſolvatur.

§. 13.

Verum non unam hanc eſſe criſis viam Hipp: ipſe (d) his verbis apertiſſime docet. Quicumque vero dolores ex his locis, de morbis pulmonum agit, neque per ſputorum expurgationes, neque per fæcum alvi dejectionem, neque per venæ ſectiones, & victus rationes, & purgationes ſedantur, eos ſuppurationem concitaturos eſſe ſciendum eſt: Libro vero de Rat. vict. in morbis Acut. (e) multitudiuem, & urinarum craſſitiem ad morbi ſolutionem quoque conferre obſervavit, quod & Aretæus lib. 2. de cauſis & ſignis Acut. morbor. capit. 1. ubi criſin etiam etiam e vehementi narium hæmorragia adjungit, poſt illum probe notavit. Inter Recentiores clariſſimus Huxam, criticis evacuationibus, ſudores paſſim in ſæpius laudata diſſertatione recenſet; verum caput ſecundum ejuſdem ſic claudit. Quamquam varias has, ſuæ relevandæ,

D 2 me-

(a) *Idem Aph. 8. ſect. 5. & coac. Prænot. cap. 15. ſection. 2. num. 520.*

(b) *Lib. 1 de Morbis n. 10.*

(c) *Ibid. num. 24.*

(d) *Prænot. libro, ſect. 2. cap. 9. num. 18. & Coac. Prænot. ſect. 2. cap. 18. n. 490.*

(e) *Num. 53.*

Digitized by Google

methodos in morbis pulmonicis eligit natura; ejus tamen proprium, & conſuetum conamen eſt excreatio, & donec hæc bene procedat, ejus conamen quidem juvare, numquam vero interrumpere debemus ...... ita ut reliquæ evacuationes tantumodo naturæ diverticula eſſe videantur, & tunc materia morboſa tantum fortius per eas transprimitur, quantum via regia, vel clauſa eſt, vel valde moleſta. Cum ergo toto judicationis tempore ad criſim quamcumque inutilis fuerit naturæ labor, unus ab Hippocrate præcognitus expectandus erat in Vomicam aut Empyema exitus, qui, quomodo prævisus, & qua methodo novus hic graviſſimus morbus curatus fuerit, modo dicendum erat.

§. 14.

Vertente decimaquarta morbi die futuræ ſuppurationis ſigna nonnulla jam ſupra in hiſtoria morbi obſervari dicebam. Hæc autem in dies nummero & ordine ab Hippocr. deſcripto ita creſcebant ut graphicam in ejus monumentis ægri mei deſcriptionem viderem: ſic namque (a) ſcripſit: Qui ſuppnrati fiunt maxime ex pleuritide, & peripneumonia, eos calores comitantur interdiu tenues, noctu vehementiores, & nihil memoratu dignum ſpuunt, & circa collum, ac claviculam ſudant, & oculi cavi fiunt, malæ vero rubent, his digiti quidem manuum ſummi caleſcunt, ac ſcabri redduntur, ungues autem adunci fiunt, ac ipſi perfrigerantur & circa pedes tumores habent, & per corpus puſtulas, & abſtinent a cibis: eandem hanc prædictionem repetit in Prognoſt. libro (b) variis in locis (c) Qui ſuppurati, inquit, futuri ſunt primum ſalſuginoſum ſpuunt, deinde dulcius (d) Lateris inquit dolor cum febre diuturna puris eductionem fore ſignificat: Horrore affecti frequenter ad ſuppurationem deveniunt. Ipſe quoque Aretæus

(a) *Coac Pranot. ſect. 2. cap. 15. num. 560. 70.*
(b) *Sect. 2. cap. 10. numero 250. 60.*
(c) *Num. 600.*
(d) *Num. 640.*

Digitized by Google

tæus (a) exitum eumdem prænuntiavit his verbis: Cæterum ſi morbus productior ſit, dolor eſt pertinax, & humida ſit expurgatio, tunc purulentum hominem fore ſperato. Quodnam in latus, & qua lateris parte ſuppurationis hujus ſedes eſſet, gravitatem in latus dexterum (quod Hipp. (b) optandum eſſe ſcribit) doloris ſitum ſatis demonſtrare docuit Hippoc. (c) his verbis: Si vero ſuppuratio fuerit dumtaxat in altero latere, interrogare oportet ægrum in latus ſanum deccumbentem ſi quod ei pondus deſuper impendere videatur; ſi enim hoc fuerit, in altero latere ſuppuratio eſt in quo pondus affuerit; & Coac. Prænot. (d) Quibus juxta mediam coſtam dolor fuit, media pulmonis pars ægrotat, quibus ad ſeptum transverſum, inferna.

§. 15.

Dignoſticis hiſce certiſſimis ſignis de abſceſſu, & ejus ſede certus, audiendum erat circa eruptionis ejuſdem tempus Divini Senis Oraculum, quod ex Prognoſt. (e) & Coac. Prænot. lib. (f) clariſſimis verbis idem eruitur. Rumpuntur autem, inquit in Coac., plurimæ vomicæ partim 20. die, partim 40., partim 60. Quibus igitur dolor in principio incumbit intentus, & ſpirandi difficultas, & tuſſis cum ſputatione, ad 20. diem, aut citius eruptionem expecta; Quibus autem leviora hæc ſunt, ſerius pro ratione: ſupputare autem oportet tempus a quo primum doluit, aut gravatus fuit, aut febriit, aut, ſi, quando rigor corripuit. Neceſſe eſt autem præcedere & dolorem, & ſpirandi difficultatem, & ſputationem ante eruptionem.

§. 16.

Hic eſt ſecundum Hippoc. pulmonalis Apoſtematis exitus,

(a) *Libris* 1. *de curat. Acut. Morb. cap.* 10., *&* 2. *de cauſis & ſignis Acut. Morbor. cap.* 1.
(b) *Lib.* 2. *de Morb. n.* 45.
(c) *Libr. Prægnoſt. ſect.* 2. *cap.* 16. *num.* 246. 5.
(d) *Sect.* 2. *cap.* 15. *n.* 540.
(e) *Sect.* 2. *cap* 10. *n.* 270. 80.
(f) *Sect.* 2. *cap.* 15. *n.* 575.

Digitized by Google

tus, ſed non extremus mali terminus eſt: Etenim cum multiplex ille ſit (*a*), interdum ſilicet exſiccetur, alias ſerpendo, totum pulmonem occupet, quandoque membrana pus continens diſrumpatur, & quidem ita, ut effluvens inde pus, vel in thoracis, vel mediaſtini cavum, vel in bronchia, & pulmonales veſſiculas, aut celluloſam pulmonis ſubſtantiam feratur; Aliquando deniq. ut Hippocrati lib. 1. de Morbis (*b*) placuit, in latere tumorem, & abſceſſum faciat, ſollicitus, & anceps animus erat, num in mortem vel lentam, vel ſubitam, vel ſanitatem futurus hic eſſet: Sciens autem eos maxime, licet ægre, ſervari quibus vel exſiccatur, vel rupto, juxta Aretæum (*c*) pus lente in bronchiorum ramos deponitur, indeque ſenſim erumpit, & ex ſimptomatibus quæ in morbi decurſu obſervaveram, non exiguum ab hoc in pulmone ſpatium occupatum iri, proindeque difficile admodum exſiccari poſſe prævidens, in id ſtudium omne, & operam contuli ut ſaltem alterum aſſequi poſſem; Hinc eſt, ut ſtatim ſub initio, dum ipſum gignebatur, tam per externa, quam per interna laxantia, emollientia, mucillaginoſa, blanda, oleoſa, dulcia, bechicis, & blande expectorantibus intermixtis ſuppurationem accellerare tentarim, donec inſtaret eruptionis tempus ab Hipp. per proxima ſigna ſuperiori §. indicatum, tunc juxta ejuſdem conſilium (*d*), leviter irritantibus de oximelle ſcillitico, dilutis ſucco limonum ſaturatis, & calide ingeſtis, hanc molliri ſategi, quod, ob ægri conſtitutionem, ſymptomatum, & morbi naturam, die 37., ex quo rigor illum corripuit, contigiſſe, jam ſupra in hiſtoria memoravi: Hactenus Hippocraticæ doctrinæ veritatem primi morbi eventus luculenter confirmavit: Videndum modo ſupereſt quæ fuerit ejuſdem de ſucceſſione morboſa ſententiam.

Quem-

(*a*) *Vide Aretæum lib.2. de ſign.& Cauſ.Acut.Morb. c.1.*

(*b*) *Num.11.*

(*c*) *Lib. 1. de ſignis, &* [redacted]. *Cauſ. Diuturn. affectuum capit. 2.*

(*d*) *Lib. 2. de Morb. n.44.*

Digitized by Google

§. 17.

Quemadmodum in externa inflammatione quacumque quæ abſceſſu finiatur indicatio curativa poſtulat ut collecti puris exitus promovheatur, genitum ulcus detergatur, & exſiccetur, ſic in pulmonalis Apoſtematis curatione indicationes omnes eo dirigendas eſſe, eadem ipſa dogmatica medicina requirit. Quo autem temporis ſpatio, quibus ſignis prævideri poſſet, ſummus idem Medicinæ parens Hipp., qui ſuperioris morbi naturam, curandi, & exitum prævidendi rationem docuerat, id ipſum indicare debebat. Re enim vera de ſuppuratis, more ſibi conſueto, ſermonem habens (*a*), inquit eos, qui ex pleuritide ſuppurati fiunt ſervari, ſi intra 40. die ex quo ruptio facta fuerit ſuperne repurgentur, ſin minus ad tabem tranſire: ubi vero de ſignis ſalutem promittentibus (*b*) loquitur, ait bonum eſſe omnibus circa pulmonem morbis, facile morbum ferre, a dolore liberari, ſputum facile educere, bene ſpirare, non ſitire, totum corpus æqualiter caleſcere, ac molle eſſe, ſomnos, ſudores, urinas, alvi dejectiones bonas eſſe, hominemque ſervari poſſe, ſi hiſce omnibus bonum quoque ſputum acceſſerit. Libro autem Prognoſtico: (*c*) ſuperſtites potiſſimum eos omnes futuros aſſerit, quos febris eodem poſt ruptionem die dimiſerit, qui cibos celeriter appetant, & ſiti liberati ſint, quorum alvus tum exigua, tum compacta dejiciat, qui pus album leve, ejuſdem coloris ſine pituita, & citra dolorem, & tuſſim vehementem excreent; hoſque optime, & celerrime liberari, quibus hæc omnia accident, ſin minus, hos, quibus hæc proxima contingent.

§. 18.

Licet autem hæc omnia morbi fauſtum præſagiant exitum, timorem tamen omnem non eripere Hipp. ipſe (*d*) advertit: inquit enim a maturatione, & ruptione Apoſtema-

(*a*) *Aph.* 15. *ſect.* 5.
(*b*) *In Coac. Præn. n.* 475. 85.
(*c*) *Sect.* 2. *num.* 280.
(*d*) *Lib.* 1. *de Morb. n.* 14.

matis opus eſſe ut ſurſum pus vertatur, totumque expuatur, & ventriculus in quo continebatur conſidat, & exſiccetur, ut æger ſanus evadat; quod quantum difficultatis habeat, fidus ejus interpres Galeanus (*a*) his verbis declarat: Neque enim citra tuſſim expurgari poſſunt, illiſque tuſſientibus laceratur locus; Itaque quaſi per mutuas operas malum illis in orbem redit, quæ namque lacerata ſunt rurſus phlegmonem excitant; ſecundo rurſus phlegmonem maturari, & pus expurgari deſiderant.

§. 19.

Aretæus etiam diuturna obſervatione edoctus (*b*) ubi de puris abſceſſum facientis proprietatibus, & evacuatione loquitur, ſic prognoſim ſuam inſtituit. At ſi jam rupta Vomica ſit ſtrangulatus diſcrimen impendet, ſi multum, ſubitaneumq; pus emanavit, ſi pedetentim vero emittatur, exacte ſanitas advenit; Varias deinde puris conditiones, & vias per quas excernitur recenſens, addit: Utque in ſumma de pure dictum ſit, quæcumque alba feruntur, concocta, inodora, levia, rotunda, & celerius extuſſiuntur, aut per alvum ſeturbantur, hæc tuta, & ſalutaria ſunt... Ad hæc habitum ſimul animadvertere convenit, & quæ morbum comitantur; nam ſi excreationem bene tolerat, febre vacat, recte concoquit, bene coloratus eſt, bene ad cibos ſe habet, ſi facile extuſſit, ſi arteriarum motus bonus eſt, ſi vires firmæ, ægrotus perniciem evadit. Subdit denique conſideranda eſſe loca, quæ ab Apoſtematibus depaſcuntur, & ab his brevitatis vel longitudinis morbi, ſalutis, vel interitus præſagitiones deſumendas eſſe, clauditque caput his verbis. Lien, jecur, & pulmo, & interſeptum celerius quidem pus ducunt, ſed periculoſa, & mortifera ſunt.

§. 20.

Regiam materiæ pulmones obſidentis viam eſſe tracheam §. 13. Huxamius aſſerebat; dubitandum tamen non eſt

(*a*) *Lib. 5. Meth. Medend. cap. 11.*

(*b*) *Lib. de notis, & cauſ. diuturnorum Affect. cap. 9.*

eſt multam quandoque, ſive per azigon, ut Hieron. Fabrit. (*a*) Nicolao Novocomenſi, & Gabrieli Falloppio, ſive per phrenicas venas, ut Marco Aurelio Severino (*b*) placuit, inde ad ureteres defferri. Hujus generis evacuationem in Phytione (*c*) ſe vidiſſe memorat Hippocrates, & Joannes Freind (*d*) aliquando contingere ſcribit, quod quomodo fiat Huxamus idem, (*e*) ſic exponit. Quod ſi autem inflammatoriæ pulmonum obſtructionis reſolutio, aut coctio accidit, non pars ſolum in bronchiorum cava impellitur, & ita excreatur, ſed pars quoque in venas adhærentes tranſit, indeque cum reliquo ſanguine ope communis circuitus commovetur, donec tandem partim per urinam craſſam, turbidam, larga quantitate eliminetur, in qua id, quod deſidit copioſum, rubrum, vel flavum eſt, & in morbis peripneumonicis ſemper bona prænunciat .... quam craſſam ſubſidentem, rubicundam urinam in pleuritide ſecurum eſſe ſignum, eamque ſi craſſa, copioſa ſputiſque maturis conjuncta ſit auferre peripneumonias (*f*) obſervavit Hipp.

§. 21.

Summorum Præceptorum placitis de morbi hujus exitu, & varia criticæ evacuationis via ſic exploratis, juxta eorumdem therapejam, pernicioſiſſimæ hujus affectionis curationem ſuſcipio, & ad ſputorum, urinarumque indolem, quantitatem, & utilitatem præcipuas obſervationes meas converto: Quamvis autem perfectam illam proprietatem a medicinæ Proceribus Hippoc. & Aretæo, §. 17., 19. exoptatam in illa ſputorum congerie primo impetu parvo artis conamine a natura projecta, ignemque febrilem ipſo eruptionis die non extingui obſervarim,

E pror-

(*a*) *Lib. de Oper. Chirurg. Cap. de thoracis ſect. in empiem.*

(*b*) *Lib. de Recondita abſceſſuum natura Conſult. ſingul. p. 26.*

(*c*) *Lib. 3. Epid. Ægr. 1.*

(*d*) *Oper. Omnium tom. 2. Comm. 5.*

(*e*) *Laudatæ Differt. cap. 2.*

(*f*) *Lib. Coac. Præn. n. 385. & de Vict. Acut. n. 53.*

Digitized by Google

prorſus tamen animo non dejicior, cum ægri ſanguineo-pituitoſam temperiem, ætatem, anni tempus indeque mixtam morbi indolem § 1., tardumque proceſſum, pulmonis affecti ſitum, fælici etiam præſagio, talia proferre poſſe phænomena, extremis §. 17. verbis Hippoc. ipſe ſpoponderit, & Holler: (a) rationibus confirmarit.

§. 22.

Ergo vires artis omnes ad ulteriorem morbificæ materiæ pulmonem obſidentis coctionem, & eliminationem dirigo, humorum acrem indolem demulcentibus, involventibus, ſimul corrigere, & aperientibus deterſivis, ad exitum diſponere, nitor: primæ indicationi parata ex melle, ſyrup. de Althea, è 5. radicibus aperitivis, dein per gradus terebintho, olibano, myrrha, balſamo peruviano, habitaque ratione temperamenti, etiam gutta aliqua ſulphuris; alteri vero ſero lactis cichoreo alterati, indeque lacte aſinino, victu e cerealium familia, multa aqua diluto, ſatisfacio: hancque medendi methodum eo libentius amplector, & preſſius ſequor, quod una, tutior ſit phtiſin avertendi ratio, quippe ſanguinis, aliorumque humorum perverſam craſin corrigere valeat, quod abſque diſcrimine vitæ haud negligi poſſe Bennetus, dum nemini cui pulmo eroſus fuerit, ſine ſanguinis totius edulcoratiò-ne, & reductione (b), ſe curatum vidiſſe affirmavit.

§. 23.

Hippocrates libris (c) de Morbis, de Internis affectionibus, & de Victus ratione in morbis acutis, ubi de pulmonum affectibus verba facit paſſim expectorantia, & aperientia remedia a meis non multum diverſa memorat; Nucem pineam, & Galbanum in melle Attico, Abrotanum in aceto mulſo, Hydromel, Oximel, Arum, Radicis Cappari cortex, & ſemina, Piper, Nitrum, Hyſopum, Synapi, Naſturtium, ex quibus, prout magis, minuſque excreatum promovere ſtudebat, hauſtus tepide propinandos

(a) *In Schol. ad Aphor. 38. ſect. 7.*

(b) *Laudati libr. cap. 22.*

(c) *Primo, Secundo, Tertio.*

Digitized by Google

dos parabat : Aretæus etiam (a) Decoctum ex Iride, Hyſopo, & Liquiritia in mulſa, vel Glycyrrhizam cum ſeſamo tritam, vel medicamentum ex Marrubio compoſitum, aut potionem aliquam, admixto Hydromelle, ex Paulo Ægineta (b) proponit. Eamdem uterque deinde tenuit in reliquo curationis ſtadio medendi rationem. Ille lib. de Internis Affectionibus (c) ubi de pulmonis arteria ſauciata loquitur, ægrumque ſic affectum eodem modo quo ſuppurati curandum præcipit: Sorbitiones farinæ, aut milii, ſi febre vexabatur; poſt purgationem, ſi ea quidem indigebat, farinæ coctæ, pinguis uncias decem, abſorbendas, & aquam bibendam præſcribebat, bis, aut ter de die, cibum hejuſmodi exhibebat, ſic paulatim donec venter roboratus erat procedere ſolebat, nam ex febribus, & inædia, licet os appetat, ventrem ſuſcipere nolle affirmabat, ubi vero accervatim ſuſcepit, inflammari; quare paulatim exhibendum eſſe præſcribit: polentam non ſalſam, puram, tenuem in lacte caprino coctam quam liquidiſſime abſorbendam, ingerebat; ſi vero decoctum in lacte ſorbere ſe poſſe negabat æger, lac bubulum tertia parte aquæ mulſæ admixtum propinabat, ſicque celerrime ſanum fieri ſpondebat. Aretæus autem (d) uno lacte, & ptiſana rem omnem confici poſſe putavit: Lac, inquit, aſſumptu ſuave, potu facillimum, nutritu ſolidum, & qualibet eſca a pueritia familiarius eſt, præterea viſui colore delectabile, medicamen arteriam non aſperans, guttur lævigans, ad ejiciendam pituitam facilem ſpiritum reddens, inferiorem exitum lubricum efficiens, ulceribus dulce ſubſidium, & quolibet alio begnignius: Si quis multum lactis potat, nullo alio eget alimento, in morbo enim bonum medicamen eſt lac, & alimentum efficitur .... quod ſi alia eſca indigeat, ptiſanæ cremor, concoctu facilis, tenuis materiæ eſt.

(a) *Lib.1. de Curat. diutur. Affect. cap. 9. & 10.*

(b) *Lib.3. cap.30., & 32.*

(c) *Num. 1.*

(d) *Laudati lib. cap. 8.*

§. 24.

Summus Bennet qui accuratiſſimas ad hunc morbum etiam ſpectantes obſervationes, vitæ prætio comparatas, in ſuo Tabidorum theatro, nobis reliquit, dum regulas expectorationi dicatas nobis proponit (a): Deterſivis, ajt, expectorantibus, eouſque incumbat Medicus donec ſputum debitum colorem aquiſiverit .... Sanguinis autem, & ſuccorum æquationi, & maturationi incumbendum, quouſque morbus prorſus evanuerit, nam tonus viſcerum naturalis hiſce conatibus reducitur, & confirmatur: Inter expectorantia detergentia maxime proficua invenimus quæ ex Abiete, Pino, & Terebinthino conficiuntur. Medicamenta acria, & ſtimulantia, §.21., torpidis, eaque de cauſa congeſtionem nimis tollerantibus, ſolumodo concedenda: Ubi vero liquores ſalſedine & mordacitate ſcatentes, medicamentis, & diæta roſcido lentiori dicatis corrigere & edulcorare ſatagit (b) ſic ait: Huic negotio haud parum inſervire creditur Lac, omneque ejus genus, ſuis non indiget encomiis, quod quidem ſine diſpendio, aliquoties forſan in uſum ducatur; ejus vero ſerum præſcriptorum ſelectiſſimis alteratum, nullam incommoditatis ſuſpicionem præſefert.

§. 25.

Eadem eximius in arte, ſed hoc præcipue in morbo curando Richardus Morton (c) jam conſuluerat. Si vero, inquit, phtiſis a diruptione Apoſtematis glanduloſi ſeſe per tracheam exonerantis proveniat, purgatio pulmonum per hanc regiam viam copioſo uſu medicaminum expectorantium promovenda eſt, & ſi metus fuerit ſtrangulationis poſt primam Apoſtematis diſruptionem, a materia ſilicet nimis confertim in Bronchia irruente, expectoratio accelleranda eſt exhibitione Oximell: ſcillit:, vel aliorum leniorum vomitiorum ..... Majori parte collectæ materiæ hoc modo jam evacuata, reliqua etiam pars quo-

(a) *Pag.* 120.
(b) *Pag.* 146.

(c) *Phtiſylogia lib.* 3. *capit.* 10.

Digitized by Google

quotidie educenda eſt aſſiduo medicaminum expectorantium uſu; quo facto per Lacteam diætam, temperata julapia, medicamenta balſamica (pilul. nempe lib. 2. p. 86. & balſama lib. 3. p. 133. indicata meis pene ſimilia) aquas minerales, calybeatas in aere ruſticano, & ſalutifero ſumptas, curatio paulatim decurſu temporis perfici poteſt; Quod ſola lactea diæta, & balſamicis auxiliis mirabili ſucceſſu alter ex Anglis celeberrimus Ricardus Mead (a) ſe præſtitiſſe reffert his verbis: Vidi enim cum materiæ purulentæ uſque adeo graveolentis, & fætidæ, ut adſtantes cubiculum ferre non poſſent, libra una, aut altera admiſto ſanguine, tuſſi rejiceretur, & tamen lacteæ diætæ, & balſamicorum uſu, interpoſitis, pro re nata, anodynis, in integram ſanitatem æger reſtitutus eſt.

§. 26.

Celeberrimus Boerhaave, poſtquam peripneumoniam in abſceſſum tranſire docuerat (*b*) addit: Simulac ſigna edocuerint Apoſtema ruptum eſſe, utendum victu lacteo, vegetabili, leniſſimo, nec facile putreſcente, tum de die aperientibus deterſivis: quem aphoris: more ſuo illuſtrans egreggius Commentator inquit. Lac ergo aqua dilutum pro potu, lac merum pro cibo, vel ſolum, vel decoctis Orizæ, Hordei, Avenæ, Fragopyri &c. miſtum ſufficere poteſt: Olera molliſſima, ut Endivia, Lactuca, Spinachia juſculis carnium Animalium quæ vegetabilibus vivunt incocta pariter adhiberi poſſunt. Medicamenta autem hinc in primis laudantur talia, quæ copioſæ aquæ infuſa, leni aperiente, & detergente vi pollent. Dum ſputa minui incipiunt, neque ulla pectoris gravitas, & oppreſſio metum facit retineri ſputa excernenda, remedia adhibentur ex Myrrha, Olibano, Sarcocolla. Opoponace &c. cum Terebinthina, Balſamo Peruviano, ſimilibus.

Satis

(*a*) *Monit. & Præcept. Medic. ſect.* 10. *p.* 41.

(*b*) §. 858.

Digitized by Google

§. 27.

Satis ſuperque Summorum Præceptorum Auctoritate, meam curandi methodum hactenus comprobaſſe videor; verum negligenda non eſt clariſſimi Tiſſot morbi hujus therapeja, quam ideo proferre libet, tum quod ſimpliciſſima, tuoque captui accommodata ſit, tum quod ſuperioribus ex parte congruat; hanc (a) gallico ſermone ſic exponit. Primo l' on prend de quatre en quatre heures un peu de crême d'Orge, ou de riz. Secundo ſi la matiere paroît êpaiſſe, gluante qu' elle ait de la peine à ſe dêtacher, il faut donner de deux, en deux heures une cuillierée de la potion compóſée d' une Once d'Oximel ſcillitique, & d'une forte infuſion de ſureau, & boire entre deux de demi-hure, en demi heure une taſſe de boiſſon faite avec l' infuſion de fleurs de ſeureau, & d'hyſope. Tertio quand la matiere n' a pas beſoin de ces rémedes pour être evacuée, on ne les emploie pas, mais ou contraire la même norriture qu'on mêle avec parties égales de lait, ou a la quelle, ce qui eſt boucoups plus efficace, on ſubſtitue la même quantitaté de lait fraîchement tiré d'une bonne Vache, qui dans ce cas fait la ſeule norriture du malade. Quarto on donne quatre fois par jour dé deux en deux heures, en començant de bon matin, une priſe de meilleur kina en poudre á la doſe d'une dragme délayée dans un peu d'eau, ou reduite en bol avec un peu de Sirop, ou de miel: La boiſſon ordinaire, eſt un lait d'Amandes, ou une tiſanne d'orge, ou de l'eau avec un quart de lait. Quinto il faut ſe promener tous les jours á Cheval, en Voiture, en Char, ſuivant que les forces, & les circoſtances le permettent. Balſamica cujuſcumque generis (b) condemnat, quod obſtructiones canaliculorum pulmonalium gignant, difficile digerantur, calorem & opreſſionem ingerant. Verum jam laudatus Anonimus Auctor ibidem objectiones omnes his verbis optime diluit. Les beau-

(a) *Tom.* 1. *Chap.* 4. §. 74. *pag.* 118.

(b) §. 38.

beaumes natureles ne conviennent point aux phtiſiques qui ont beaucoup de fieure, qui ſont ſujets aux inflammations, & aux hemorragies, qui ſont d'un tempérement ſanguin, ou bilieux, & facile á irriter, qui crachent aiſement, qui ſont déja deſſechées par la maladie; Mais ceux qui ſont d'un temperament froid, cachetique, pituitteux, & glaireux, qui crachent dificilement, qui ne ſont point ſujets aux inflammations, mais qui le ſont aux engorgement des glandes, dont le tiſſu du poumon eſt relachè qui ſont plus opreſsès par l'abbondance des crachats retenus, que par la deſtruction d'une partie de la ſubſtance des poumons, en qui les urines coulent trop lentement, qui ne ſont point encore dans la fievre lente, ou qui ne l'ont pas forte, ceux-lá paroiſſent devior en faire uſage.

§. 28.

Memoratorum præſidiorum vim non parum a potionibus calidis, & tepentibus adaugeri ſciens, toto primi, & ſecundi morbi decurſu, ſive decoctum Hordei, & Avenæ, ſivè Emulſionem, ſive aquam ſucco acido limonum, ut Benneto placuit, leviter ſaturatam, ſemper magis, minuſve calidam, in ratione ſtatus ejuſdem, præſcribebam: memoria enim non exciderat, quod de ſimplici aqua ex Rufo Ætius (*a*) jamdudum nobis docuerat; illam, nempe, calidam convenire ubi excretionem præparare, & ubi quid attenare, & ubi diffundere, aut liquefacere, aut mollire, aut eluere, aut concocquere aut diſcutere volumus .... particulatim vero mucum ducere, & ſcreatum adjuvare, & dolorem omnem mitigare, & præſertim in præcordiis, ac inteſtinis; tepidam vero his qui ulcera habent circa ſeptum tranſverſum, & ſanguinem ſpuentibus, & rupturis in ſuccingente coſtas membrana, convenire.

§. 29.

Therapeja morbi per plures dies juxta memoratos artis

(*a*) *Tetrab.* 1. *ſermo.* 3. *cap.* 165.

artis Magiſtros hoc modo inſtituta, inutilis illa albi, lenti, ſalivalis, ſpumoſi, & ſubrotnndi ſputi ſcreatio, ſic ab Hipp: (*a*) nominata, mutari, illiuſque concoctio perfectior, excreatio copioſior, facilior magno ægri commodo fieri, igniſque febrilis, & ſitis extingui, verbo, ſigna omnia fælicis exitus §. 17. deſcripta paulatim manifeſtari cæperunt. Diſtinctiſſimam concoctionis ſputorum in ſuppuratis ideam duobus potiſſimum in locis dedit nobis Hipp. (*b*): Charitis hiſtoriam deſcribens, ait: Poſtquam vero erat tuſſis, expectoratio perſeverabat ſemper multa facilis primum, lenta, alba, craſſa; poſtquam vero concocta erat ſimilis purulentis: Agens vero de Ration: Victus in Morb: Acut: (*c*); Cocta autem, inquit, ſunt ſputa quidem cum ſunt ſimilia puri; Lib: autem Prædict: (*d*) & Progn: (*e*) Suppuratorum ſputum album, leve, & æquale, optimum eſſe ſcribit, ea ratione qua bonum etiam, eodem Progn: lib: (*f*) dixit flavum ſputo exacte permixtum, quod humoris morbifici evacuationem, & inchoatam coctionem victrice natura, cujus proprium munus eſt concoctio, & permixtio, ſatis clare demonſtret.

§. 30.

Verum, licet maximum morbificæ materiæ concoctio ſolutionis morbi ſit indicium, perfectum tamen non eſt futuræ ſalutis argumentum: Neceſſe eſt enim ut ſubacta materies per vias naturæ accommodatas facile, ut fieri poteſt educatur; ſic in ſuppuratis ſtagnans & corruptus humor facile per anachatarſin educi debet ut æger a phtiſi ſervetur: quod ſi nullo pacto collectum ibi pus rejiciatur, quod debilibus accidit, ſuffocati aut tabidi moriuntur: Hinc ajt Hipp: (*g*) ſeniores potius quam juvenes interire, quoniam,

(*a*) *Lib. Progn. ſec.* 2. *cap.* 9. *n.* 155.
(*b*) *Lib.* 7. *Epidem.*
(*c*) *N.* 46.
(*d*) *Lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 330.
(*e*) *Sect.* 2. *cap.* 11. *n.* 280. *& cap.* 12. *n.* 345.
(*f*) *Sect.* 2. *n.* 155.
(*g*) *Progn. ſect.* 2. *cap.* 11. *n.* 340.

Digitized by Google

niam, inquit Gal. (a) imbecilles vires habent, & ut hi liberentur magna vis requiritur quæ per tuſſim, ac ſputa expurgat, quum hi, qui ſervari debent plurimum puris tuſſi purgare debeant, unde ſummus Hipp. (b) Quicumque ex morbo laterali ſuppurati fiunt, ſi 40. diebus purgentur a die qua fit ruptio, liberantur. Re enim vera tanta fuit purulentæ excretionis copia, ut ſuppuratorum expuvitione heminarum 10., & 13. puris ſervatorum, obſervationem apud Galen: (c) ſine admiratione deinde legerim, quum ad 20. circiter libras ſpatio temporis ab Hipp. ſupra ſtatuto ægri mei excreationis ſumma pervenerit.

§. 31.

Quæ de ſputorum concoctione, eorumdemque ſcreatu in purulentis ex Hippocraticis Codicibus fauſto ægrotantis omine vera deprehendi, iiſdem in locis aliorum ſignorum reſpectu, alvum nempe tum exigua, tum compacta pro ratione ingeſtorum dejicere, album, leve, & æquale ſedimentum urinas habere, dolorem, & pondus lateris, ſitimque minui appetitum, & ſomnum redire, corpus æqualiter caleſcere, & molle eſſe, facile ſpiritum ducere, morbumque ferre, verbo omnia quæ naturalis æconomiæ functiones reſtitutas indicant, ea ipſa æque certa perfectæ ſalutis indicia notavi: hinc pulmonalis ulceris exſiccatio ſecuta eſt, omniſque phtiſeos timor evaſit, ſola pulmones conſolidandi, & roborandi, corpuſque univerſum reficiendi, indicatio remanſit, huic pharmaceuticis, & diæteticis auxiliis §. 22. memoratis, ex parte ſatisfeceram, curationis reliquum cibo, motui, & aeri ruſticano deinceps commiſi.

§. 32.

Poſtremam hanc medicinæ practicæ partem Latinorum Medicorum Cicero Celſus (d) ubi de Tabe, ejuſque ſpe-

F

(a) *Comm. 2. tex. 69. cap. 3. p. 30. lit. H.*
(b) *Aph. 15. ſect. 5.*
(c) *Lib. 5. de loc. affect.*
(d) *Lib. 3. de Med. cap. 22.*

ſpeciebus verba facit elegantiſſimo ſermone deſcripſit. Quod ſi febris, inquit, aut nondum incurſit, aut jam remiſit decurrendum eſt ad modicas exercitationes, maximeque ambulationes, item lenes frictiones .... cibus eſſe debet .... Intubus, Ocimum, Lactuca, deinde lenis ſorbitio ex Ptiſana, vel Alica, vel ex Amylo lacte adjecto: Oriza quoque & ſi nil aliud adeſt Far idem præſtat: tum invicem modo his cibis, modo illis utendum eſt, adjiciendaque quædam ex media materia, præcipue vero ex prima, cerebellum, vel piſciculus, & his ſimilia: ſed, ut paulo ante monuerat, paulatim, ne, ſi corpus inſvetum ſubita multitudine oneraverit, ſtomachus gravetur, & coctionem impediat .... Ab exiguo cibo incipere debet æger, quotidie adjicere, donec ad juſtum modum perveniat ... Cibi vero eſſe debent ex his, qui facile cocquuntur, maximeque alunt. Ergo vini quoque ſed auſteri neceſſarius eſt uſus. Bennetus (a) alimentorum ſpecies huic valetudinis tempori accommodatas recenſens, eas, præter illas ſupra memoratas, ex carnibus Vituli lactantis, Vervecis, Agni, Hædi, Gallinæ, & pullorum Caponis, Turdi, Merullæ, Alaudæ, Vanellæ, Ardeæ depromit; E Piſcibus vero Lucium, Truttam, Percam, ſimilia commendat. Regulas vero corporis motui adaptatas (b) præſcribens: exercitia omnia, inquit, ſint læviora, & quæ partes inferiores, maxime ſubagitando moveant; motus autem omnes vehementiores eo tempore partium præſertim ſuperiorum tamquam reos merito damnamus: unde Hipp: (c) vociferationem, & iracundiam, ne morbus revertatur, ſedulo vitandam eſſe præcepit.

§. 33.

Præcepta hæc omnia paucis, ut ſolet, complexus eſt Batavorum Hippocrates (d) Oportet; inquit in corpus

(a) *Lib. citat. p.* 142. *ſub n.* 1.
(b) *P.* 127.
(c) *Lib. de inter. affectio.*
(d) §. 1208. *n.* 3.

pus hujuſmodi ingerere, quæ minimam requirunt vim, ut per pulmones fluere, ibique ſubigi queant, tamen nutriri apta, & puris refectioni inepta. Præſidia huic indicationi accommodata & ab eximio ejus Commentatore enumerata, §. 26. jam ſupra ſunt indicata: unum ex Hipp: de locis in Homine (a) ciborum quantitatem reſpiciens præceptum a Swietenio ſub eodem §. relatum, adjiciendum eſt; tabidis nempe cibaria non multa exhibenda ſimul eſſe, neque plura quam cibaria frumentacea, & vino diluto inter cibos utendum ne calefaciat, & in corpore debili calorem exhibeat, & utraque ſimul eodem tempore calefaciant, & calore multam fluxionem inducant; unde conſequitur tantum alimenti concedendum eſſe, quantum a naturæ viribus ſubigi commode poſſit: Si autem ſic dividatur nutrimenti aſſumendi copia, & pluries in die, aliquid ingeratur; illud facillime aſſimilabitur, & humores qui læſam partem abluunt; habebunt ferme ſemper eaſdem proprietates.

§. 34.

Auxiliis omnibus internis a Therapeutica petitis, juxta ſummorum in arte Virorum ſic exploratis, atque probatis, videndum denique ſupereſt quid motus, & cœlum ad ſanitatis perfectionem ex eorum praxi valeant. Tanta eſt horum præſidiorum ad hujuſce generis morbos integre profligandos vis, & poteſtas, ut excellentiſſimus Sydhenam, ſe in medicina parem candide ut ſolet, (b) non inveniſſe his verbis affirmavit. Neque magis Hyppocondriacis prodeſt hoc exercitii genus (loquitur de equitatione) quam Tabidis, Phtiſiciſque, quorum nonnulli mihi ſanguine juncti multum terrarum equo vectore peragrantes, ex meo conſilio ſanitati ſunt reſtituti; cum certo ſciam, me vel medicamentis quantivis prætii, aut alia methe-

(a) N. 8.
(b) *In Diſſertat. Epiſt. ad Guilielmum Cole p. 39.*

methodo, quæcumque demum ea fuerit, nihil magis iiſdem proficere potuiſſe, quam ſi multis verbis hortatus fueram ut recte valerent; Neque in levioribus tantum malis, crebra tuſſi, & macie ſtipatis id remedium obtinuit, ſed, & in tabe tantum non deplorata ... Verbo dicam, quamtumcumque exitialis Phtiſis, & ſit, & audiat, utpote qua intereunt duo fere trientes eorum, quos morbi Chronici jugulant, hoc tamen ſancte aſſero, quod neque Mercurius in Lue Venerea, neque cortex Peruvianus in Intermittentibus efficacciores extent, quam in Phtiſi curanda exercitium modo laudatum. In omni tabe, ſubdit, Archiater maximus Richardus Mead (*a*) exercitationibus, & frictionibus pro virium ratione conſtanter uti oportet .... equo autem vehi dum imbecillitas id non prohibet, vel ſaltem curru, lectica, aut alio modo corpus movere numquam non expedit.

§. 35.

Si autem ſimplex gymnaſticum exercitium quocumque in aere factum (modo ſuapte natura noxius non ſit) tantæ in hoc morbo utilitatis eſt, maxima ſane ex eo in aere ruſticano expectanda erit. Quum enim ex tellure præſertim a delapſa pluvia gratum odorem, qua loca ruſtica incolentes recreantur, experimento exhalare celebris ille Phyſicus Reaumurius (*b*) demonſtraverit, concludendum eſt illa telluris effluvia per aera volitantia, ſi bona fuerint, aeris ſalubritatem in morbis pectoris ſumme neceſſariam producere debere. Miram terræ adverſus phtiſin proprietatem, ſe pluries in Hiſpania expertum fuiſſe refſert ſummus ille Franciſcus Solanus clinica pulſuum ſatis clarus. Teſtatur enim (*c*) ſe balneo terræ in hoc morbo curando feliciter uſum fuiſſe, & inter plures alios phtiſicos,

(a) *Memorat. loco p. 42.*

(b) *Academ. des ſcienc. pag. 174. l'an. 1703.*

(c) *Origen morboſo capit. 5.*

cos, conclamatam Hecticam reſtituiſſe integre ter balneo terræ adhibito: Licet autem terram, in quam ægri ad caput uſque nudi ſepeliebantur morboſa miaſmata in ſe abſorbere putaret, eam effluviis ſpargendis aptiſſimam cum nudam corporis ſuperficiem undique contangeret, utilem fragrantiam exhalando ægris illis prodeſſe potuiſſe, Reumuriana obſervatione merito putandum eſt. Jure ergo exercitium quodcumque in aere præſertim ruſticano, communi Practicorum conſenſu, ſummum adverſus hos morbos remedium cenſendum eſt. Num denique effluvia Animalium ſtabulis inerrantia ad morborum hujuſmodi curationem conferre aliquid poſſunt? Acta literaria publica docent.

§. 36.

Hæc eſt morbi illius deſcriptio, cujus naturam me non intelligere, & cœco modo curare [redacted] dictitabas; aliter tamen ſenſit Publicus Medicinæ Lector, & Profeſſor Georgius Bonelli, qui pluries meum ægrum inviſit, & optimus Praxeos cultor Pajva, qui ab una mea curandi methodo ſibi ab adſtantibus relata, morbi genium, & dogmaticam curationem plane intellexit: ipſi oculati ſunt teſtes, & ſimul æqui judices, num iſta morbi hiſtoria ingenii Medicaſtri licentiæ, & imaginationi debeatur, an vero a fida ipſius obſervatione ingenue deducta ſit, hujuſque curatio indicationibus in ipſa relatis ex omni parte reſpondeat.

§. 37.

Theoriam denique morbi libenter dediſſem, ni dogmata practica ſub initio proponere tantum ſtatuiſſem, eamque a Celeberrimo Archiatro Swietenio, meoque ſummo Bellini te commode haurire poſſe putaſſem; ſatius propterea duxi te ad Hippocratem, ejuſque Sectatores vocare, ut illam, quam primo commendavi doctrinam puro ex fonte deſumeres. Tenes ergo juxta Boerhaa-

ve

ve (*a*) morbi valde periculoſi diligentiſſimam hiſtoriam, dogmaticam medendi rationem: Utinam Medici omnes ſic tecum agerent! jam totidem aliorum morborum adeo neceſſarias deſcriptiones, & Hippocraticam curandi methodum haberes: His ego Romanorum utilitati pro virili, re nata, ſtudere cœpi, nec, ubi res poſtulet, ulterius deſinam, modo, ut ſpero, meos hoſce conatus libenter excipias. Vale.

Romæ Idib. Sextil.

(*a*) §. 847.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

F I N I S.

Digitized by Google